

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

УДК 339.5:341.217

doi: <https://doi.org/10.15330/apred.1.21.148-160>

Кудирко Л.П.¹, Тонюк Ю.В.²

**МЕХАНІЗМИ СОТ ЩОДО ВРЕГУЛЮВАННЯ СУПЕРЕЧОК В УМОВАХ
ПОСИЛЕННЯ АСИМЕТРІЇ В МІЖНАРОДНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИНАХ**

Державний торговельно-економічний університет,
кафедра світової економіки,
вулиця Кіото, 19, Київ,
02156, Україна,
тел.: 044 513 33 48,
¹e-mail: l.kudyrko@knute.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9089-7223>

²e-mail: tonuk.julia@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-7041-7570>

Анотація. Метою даної статті є виявлення основних тенденцій у врегулюванні міждержавних торговельних суперечок через механізми СОТ, а також визначення ключових факторів, що впливають на їх ефективність.

Для дослідження даної проблематики було використано комплекс методів, зокрема: статистичний метод, порівняльний аналіз, елементи інституціоналістського підходу.

Результати дослідження засвідчують поглиблення асиметрії в міжнародних торговельних відносинах та ослаблення впливовості механізмів СОТ щодо ефективного врегулювання торговельних суперечок між її членами. В умовах дестабілізації існуючих регуляторів глобальної торговельної системи утверджуються альтернативні механізми вирішення спорів. Особливий запит на ефективні інструменти захисту своїх торговельних інтересів демонструють країни з незначним економічним потенціалом, які мають торговельно-економічні відносини із більш потужними партнерами. Секторальний аналіз торговельних суперечок за 2023-2025 роки вказує на зростання конфліктів у сферах захисту внутрішнього ринку, екологічних заходів та державної підтримки окремих галузей.

Теоретична значимість дослідження полягає в узагальненні актуальних тенденцій у врегулюванні торговельних суперечок у СОТ та оцінці впливу глобальних процесів на цей механізм. Результати дослідження сприяють поглибленому розумінню еволюції міжнародної торговельної політики. Визначені закономірності можуть бути використані для подальшого розвитку теорії міжнародної торгівлі в умовах посилення асиметрії розвитку між державами-членами глобальної торговельної системи.

Практична цінність зумовлена можливістю використання отриманих результатів для вдосконалення механізмів захисту торговельних інтересів держав. Виявлення основних тенденцій може допомогти урядам та бізнесу адаптувати свої стратегії до змін у міжнародній торговельній системі.

Перспективи подальших досліджень можна вбачати в аналізі ефективності альтернативних методів врегулювання торговельних спорів поза рамками СОТ. Дослідження ролі асиметричних регіональних торговельних угод та їхнього впливу на систему СОТ є актуальним у контексті зростаючої фрагментації світової торгівлі.

Ключові слова: торговельні суперечки, СОТ, асиметричний розвиток, міжнародна торгівля, торговельно-економічні угоди.

Kudyrko L.P.¹, Toniuk Y.V.²

WTO DISPUTE SETTLEMENT MECHANISMS IN THE CONTEXT OF INCREASING ASYMMETRY IN GLOBAL TRADE

State University of Trade and Economics,
Department of International Economics,
19 Kyoto Street, Kyiv,
02156, Ukraine,
tel.: 044 531 48 72,
¹e-mail: l.kudyrko@knute.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9089-7223>

²e-mail: tonuk.julia@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-7041-7570>

Abstract. This article examines current trends in the resolution of interstate trade disputes through the mechanisms of the World Trade Organization, with an emphasis on identifying the key factors influencing their effectiveness.

To study this issue, a set of methods was used, in particular: statistical method, comparative analysis, elements of the institutionalist approach.

The study reveals that asymmetries in international trade are deepening, while the effectiveness of WTO mechanisms in resolving disputes among member states is declining. As global trade governance instruments weaken, alternative approaches to dispute resolution are increasingly emerging. The rise of economic nationalism among member states as a regulatory norm exacerbates trade conflicts. Countries with limited economic power, often engaging in trade with stronger partners, are particularly dependent on effective protection mechanisms for their interests.

Sectoral analysis of trade disputes for 2023–2025 highlights growing tensions in areas such as domestic market protection, environmental regulation, and state support for strategic industries. Disputes have intensified in sectors including electric vehicles, agricultural products, and new tariff regimes, indicating a shift in the focus of trade conflicts and posing new challenges for the WTO dispute settlement system.

The theoretical value of the study lies in synthesizing current developments in WTO dispute resolution and assessing how global processes affect this institutional mechanism. The findings contribute to the broader understanding of international trade policy evolution and may serve as a basis for refining theoretical approaches to global trade in the context of widening development asymmetries among WTO members.

The study's practical significance stems from its potential to inform improvements in mechanisms for protecting national trade interests. Further research should explore the effectiveness of alternative dispute resolution methods outside the WTO, particularly in the context of asymmetric regional trade agreements and digital trade, which present emerging challenges for global trade governance.

Keywords: trade disputes, WTO, asymmetric development, international trade, trade and economic agreements

Вступ. Актуальність теми зумовлена зростанням кількості торговельних суперечок у світі в останні роки та безпрецедентною хвилею протекціоністських заходів з боку провідних учасників глобальної торговельної системи в новітніх умовах[1]. Адже це загрожує розпалюванням торговельних воєн «всі проти всіх» та ризиками колапсу для

всієї глобальної економіки. Песимістичні прогнози щодо катастрофічного перебігу подій для світової спільноти починають домінувати та підсилювати очікування найбільш негативних сценаріїв розвитку. Разом з тим, попри все, механізм врегулювання суперечок у СОТ все ж таки залишається ключовим інструментом досягнення справедливості в міжнародній торгівлі. Хоча не можна не визнати, що його ефективність зазнає істотних викликів. Криза Апеляційного органу, збільшення двосторонніх торговельних угод та альтернативних механізмів розв'язання спорів змінюють динаміку звернень до СОТ. Водночас, розширення практики застосування технічних бар'єрів, екологічних стандартів та митних обмежень створює нові виклики для торговельної системи. Аналіз тенденцій врегулювання суперечок дозволяє оцінити ефективність поточного механізму та визначити напрями його вдосконалення. Дослідження цієї теми є важливим в контексті потенційних напрямів трансформації системи вирішення спорів у СОТ.

Апелювання до сучасних наукових розвідок засвідчує, що вони достатньо диверсифіковані та висвітлюють різні аспекти діяльності СОТ щодо врегулювання торговельних суперечок, зокрема в контексті її еволюції та новітніх викликів. Так, праці Гужви І. та Калюжної Н. розкривають теоретичні засади механізму вирішення спорів [2; 3]. Науковцями Мазаракі Н. та Гончаровою Ю. акцентується увага на проблемі подолання невідповідностей у рішеннях СОТ, що є актуальним з огляду сучасних торговельних викликів [4]. Сафарлі К. піднімає питання правових аспектів застосування норм СОТ [5], тоді як Сідляр В. досліджує вплив пандемії COVID-19 на трансформацію торговельних політик провідних учасників глобальної торгівлі, зокрема в контексті актуалізації протекціоністської практики та механізмів протидії новому економічному націоналізму[6].

В науковій праці Тищенко Ю. презентовано оцінку підходів до тлумачення угод СОТ, що має важливе значення для релевантного застосування норм міжнародного торговельного права саме в контексті торговельних суперечок [7].

Окремі аспекти загострення конфліктності міждержавних торговельних відносин через вплив економічної асиметрії країн-партнерів розглядаються в науковій публікації Калюжної Н. та Кудирко Л.[8]. Авторами зауважується, що різний економічний потенціал країн впливає на їх переговорну потужність при вирішенні торговельних суперечок, що актуалізує запит на пошук більш релевантних інструментів захисту національних інтересів, зокрема малих держав.

Зауважимо, що питання механізмів подолання диспропорційності в торговельних позиціях держав-партнерів та врегулювання суперечок у взаємній торгівлі в новітніх умовах має чіткий геополітичний та безпековий вимір. Зокрема, можливості використання міжнародних інституційних важелів в умовах поглибленої торговельної співпраці асиметричних партнерів достатньо розлого продемонстровано в працях Ван Х.[9], Тунг Н.[10], Зуокуй Л.[11]. Оцінюючи результативність традиційних інструментів захисту торговельних інтересів для партнерів різної ваги та ризики закріплення слабого геополітичного статусу малих держав, науковці Купер Е. та Шульц К.-А.[12] обґрунтовують гіпотезу щодо можливостей геостратегічного переміщення другорядних держав та посилення їх глобального статусу не лише завдяки формальним нормам глобальної торговельної системи, але й завдячуючи своєму особливому впливу, який малі економіки можуть підсилити через участь в міжнародних мережах виробництва та збуту товарів та послуг.

Особливо важливою проблематика врегулювання торговельних суперечок є для нашої держави. Досвід України узагальнюють в своєму дослідженні Яценко О. М. та

Ускова Д. С. Вони аналізують ефективність використання механізмів СОТ у захисті національних економічних інтересів [13].

Попри значну кількість наукових публікацій по даній темі, сучасний перебіг подій в глобальній торговельній системі вказує на нові виклики та потребує більш поглибленого аналізу. Адже мова може йти про подальшу ескалацію міждержавних торговельних конфліктів та виразний запит на більш ефективні механізми захисту національних інтересів держав – партнерів. Особливо це стосується тих, хто є особливо вразливими в турбулентних умовах торговельних воєн між провідними глобальними гравцями з огляду на свій незначний економічний потенціал, а відтак і вплив. Чи варто сподіватися за таких обставин на сформовані зусиллями міждержавної координації в попередні десятиліття механізми СОТ? Чи можна їх вважати дієвим інструментом для підтримки стабільності глобальної торгівлі в цих умовах дестабілізації та подальшої економічної асиметрії, чи мова має йти про повне перезавантаження глобальної регуляторної матриці? Про що свідчать кейси країн нинішнього та попередніх періодів стосовно можливостей подальшого використання механізмів СОТ з врегулювання торговельних суперечок? Ці та низка інших питань виникають та потребують відповідей, що, власне, і складатиме зміст пропонованої роботи.

Постановка завдання. Метою даної статті є виявлення основних тенденцій у врегулюванні міждержавних торговельних суперечок через механізми СОТ, а також визначення ключових факторів, що впливають на їх ефективність.

Для дослідження даної проблематики було використано комплекс *методів*, а саме: статистичний метод для аналізу динаміки кількості звернень на консультації, участі членів СОТ у суперечках та створених панелей; порівняльний метод для визначення змін у структурі торговельних спорів за різні періоди; метод тенденційного аналізу для оцінки змін у кількості арбітражних рішень та ефективності їх виконання. Також застосовано елементи інституціоналістського підходу для інтерпретації впливу політичних та економічних факторів на механізм вирішення суперечок у СОТ.

Результати. У сучасному глобалізованому світі торговельні суперечки є невід'ємною частиною міжнародних економічних відносин. Світова організація торгівлі відіграє ключову роль у забезпеченні справедливого та ефективного механізму врегулювання таких суперечок. Протягом останніх десятиліть спостерігається зростання кількості торговельних конфліктів, що зумовлено розширенням міжнародної торгівлі та змінами в регуляторних підходах країн. Дослідження головних тенденцій у врегулюванні торговельних суперечок у СОТ дозволяє оцінити ефективність існуючих механізмів та можливі напрями їх удосконалення.

Запити на консультації є початковим етапом механізму врегулювання суперечок у СОТ, що відображає зацікавленість членів організації у мирному розв'язанні торговельних конфліктів. Аналіз кількості таких запитів дає змогу оцінити загальну активність сторін у зверненні до механізму СОТ та визначити основні періоди загострення суперечок (рис.1).

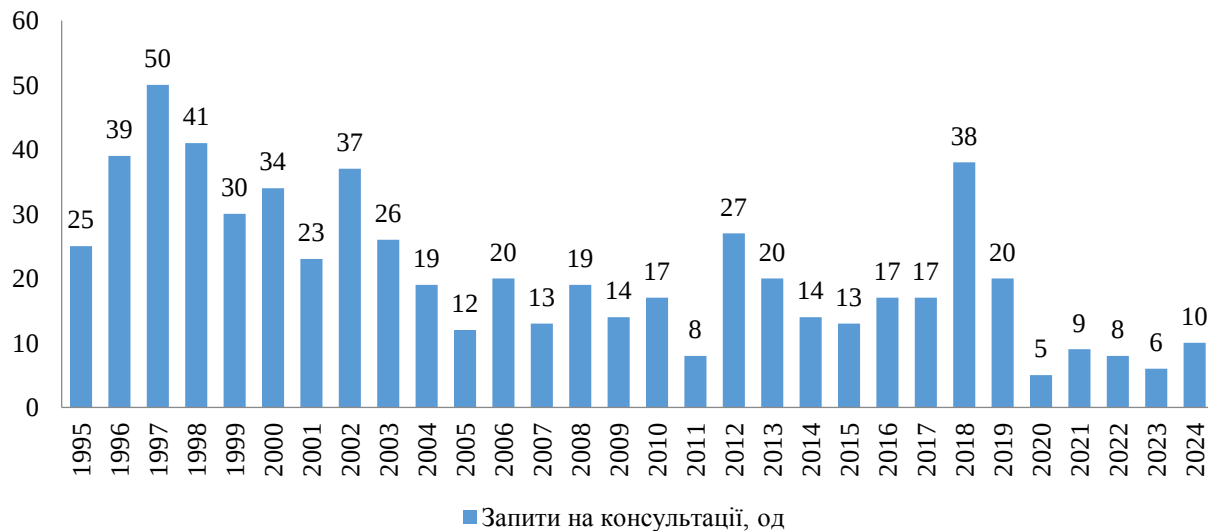

Рис. 1. Запити на консультації до СОТ для вирішення торговельних суперечок за 1995-2024 рр., од

Fig. 1. Requests for consultations to the WTO to resolve trade disputes in 1995-2024, units
Джерело: сформовано авторами на основі [14]

Запити на консультації до СОТ для вирішення торговельних суперечок демонструють значну варіативність у динаміці за досліджуваний період. Пік активності припав на 1997 рік, коли було подано 50 запитів, що пов'язано із поступовим набуттям чинності механізму врегулювання суперечок після створення СОТ у 1995 році. У наступні роки кількість запитів коливалася, що свідчить про різний рівень торговельної напруженості у світі. У 2001 році спостерігався спад до 23 запитів через глобальні економічні потрясіння, викликані кризовими явищами та політичними подіями. У 2012 році зафіксовано зростання до 27 запитів, що пов'язано із новими викликами в міжнародній торгівлі, зокрема зміною торговельних режимів та впровадженням нових регуляторних заходів. Найбільше зростання у XXI столітті відбулося у 2018 році, коли кількість запитів досягла 38, що є наслідком активізації торговельних суперечок між великими економіками. Після цього спостерігається тенденція до зниження, яка особливо помітна у 2020 році, коли кількість запитів впала до 5, що зумовлено пандемією COVID-19 та уповільненням глобальної торгівлі. У 2021-2024 роках рівень запитів залишався низьким, що свідчить про зміну підходів до вирішення суперечок та зниження активності в рамках СОТ. Невелике підвищення у 2024 році (до 10 запитів) пов'язане з поступовим відновленням торговельної активності та необхідністю врегулювання накопичених конфліктів. Важливими факторами, що впливали на ці зміни, є глобальні економічні кризи, зміни у міжнародних торговельних політиках, а також ефективність самого механізму врегулювання суперечок у СОТ.

Вивчення рівня участі членів СОТ у врегулюванні торговельних суперечок дозволяє зрозуміти, які країни найчастіше ініціюють або стають відповідачами у таких процесах. Це також дає змогу оцінити активність окремих держав у відстоюванні своїх торговельних інтересів через механізм СОТ (рис.2).

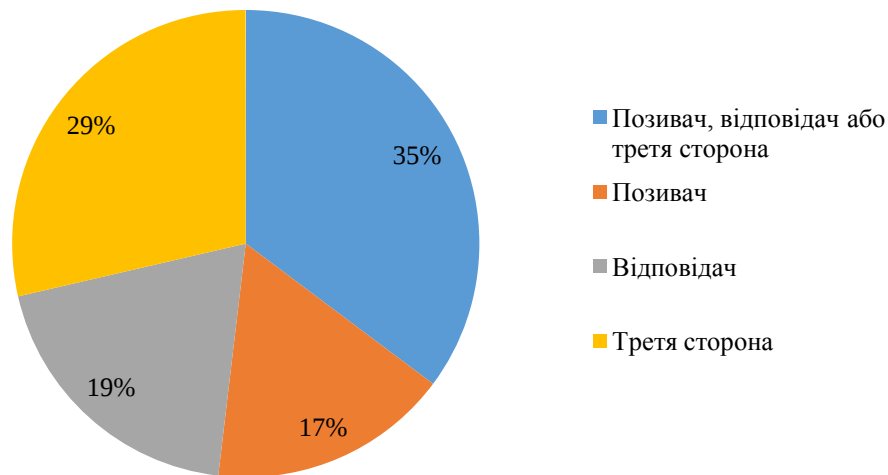

Рис. 2. Участь членів СОТ у врегулюванні суперечок за 1995-2024 рр., од
Fig. 2. WTO members' participation in dispute settlement in 1995-2024, units
Джерело: сформовано авторами на основі [14]

Рівень участі членів СОТ у врегулюванні суперечок дозволяє оцінити їхню активність у відстоюванні своїх інтересів у межах багатосторонньої торговельної системи. Кількість випадків участі членів СОТ у суперечках як позивачів, відповідачів або третіх сторін становить 112, що свідчить про високу зацікавленість країн у вирішенні торговельних конфліктів через інституційні механізми. Кількість випадків, коли країни виступали позивачами (53), дещо менша, ніж випадки, коли вони ставали відповідачами (62), що вказує на те, що деякі країни частіше стають об'єктами скарг. Висока активність у ролі позивачів вказує на наявність інструментів для захисту своїх інтересів та довіру до механізму СОТ. Разом з тим, частіша участь країн у статусі відповідача зумовлена впровадженням ними політик, які суперечать нормам СОТ або які сприймаються як дискримінаційні. Значний рівень участі у ролі третьої сторони (91) свідчить про те, що багато держав уважно стежать за розвитком суперечок, які можуть впливати на їхні економічні інтереси. Така тенденція пояснюється тим, що рішення у суперечках створюють прецеденти, які можуть мати довгострокові наслідки для світової торгівлі.

Розгляд порушених угод у межах торговельних суперечок дозволяє визначити, які аспекти багатосторонньої торговельної системи найчастіше стають предметом конфліктів. Це також допомагає виявити сфери, де норми СОТ можуть потребувати уточнення або доповнення для зниження кількості спорів (рис.3).

Рис. 3. Угоди, порушені в суперечках СОТ за 1995-2024 рр., од
Fig. 3. Agreements implicated in WTO disputes in 1995-2024, units
 Джерело: сформовано авторами на основі [14]

Аналіз порушених угод у межах суперечок СОТ дозволяє зрозуміти, які аспекти торговельних відносин найчастіше стають предметом конфліктів. Найбільша кількість порушень припадає на Генеральну угоду з тарифів і торгівлі (ГАТТ) 1994 року – 525 випадків, що вказує на її фундаментальне значення у світовій торгівлі. Крім того, на ГАТТ часто посилаються разом із більш конкретними угодами, що пояснює, чому воно фігурує в 525 із 631 суперечок. Значна частка порушень пов'язана з антидемпінговими заходами (144) та субсидіями (141), що свідчить про гостру конкуренцію між країнами у сфері промислової та торговельної політики. Суперечки щодо сільського господарства (89) є наслідком політики субсидування сільськогосподарського виробництва у розвинених країнах. Захисні заходи (62) свідчать про те, що країни часто вдаються до протекціоністських інструментів, що викликає незадоволення у торговельних партнерів. Порушення у сфері технічних бар'єрів у торгівлі (57) та санітарних і фітосанітарних заходів (54) демонструють, що регулювання продукції та стандартів також є предметом суперечок. Торговельні заходи, пов'язані з інвестиціями (49), та ліцензуванням (49) свідчать про прагнення країн регулювати доступ до своїх ринків, що може спричиняти конфлікти. Значна кількість спорів стосується торговельних аспектів прав інтелектуальної власності (44), що підкреслює важливість цієї теми у світовій економіці. Велика кількість спорів за різними угодами підтверджує, що механізм СОТ охоплює широке коло торговельних питань.

Аналіз створених панелей та охоплених ними суперечок дозволяє оцінити ефективність механізму вирішення спорів у СОТ. Кількість та особливості таких панелей відображають рівень завантаженості системи врегулювання суперечок та її спроможність оперативно реагувати на торговельні конфлікти (рис.4).

Рис. 4. Панелі, створені Органом врегулювання суперечок (DSB), та охоплені ними торговельні суперечки за 1995-2024 рр., од

Fig. 4. Panels established by the Dispute Settlement Body (DSB) and trade disputes covered by them in 1995-2024, units

Джерело: сформовано авторами на основі [14]

Динаміка створення панелей Органом врегулювання суперечок (DSB) та кількість охоплених ними суперечок демонструє нерівномірність у розгляді торговельних спорів. У перші роки функціонування СОТ спостерігається поступове зростання кількості створених панелей, що свідчить про накопичення суперечок та довіру членів СОТ до механізму врегулювання. Пік активності припадає на 2018 рік, коли було створено 28 панелей, що пов'язано із загостренням торговельних відносин між великими економіками, зокрема торговельними війнами між США та Китаєм. У 1999 та 2003 роках також зафіксовані високі показники, що відображає наслідки фінансових криз та зміну економічних політик окремих країн. Після 2018 року кількість створених панелей поступово зменшується, що пов'язано з кризою механізму врегулювання суперечок СОТ через блокування призначень членів Апеляційного органу. Мінімальні показники зафіксовані у 2022 році (1 панель), що свідчить про серйозні проблеми у функціонуванні системи врегулювання суперечок. Зменшення кількості створених панелей після 2019 року пов'язане не лише з інституційною кризою, а й із загальним спадом міжнародної торгівлі через пандемію COVID-19. Важливим фактором впливу є тривалість розгляду справ, яка знижує ефективність механізму та стримує країни від ініціювання нових суперечок. Також слід враховувати політичні чинники, оскільки окремі держави можуть надавати перевагу двостороннім переговорам або застосуванню санкцій замість звернення до СОТ. Загалом, аналіз показників свідчить про зміну ставлення країн до механізму врегулювання суперечок СОТ та необхідність його реформування для підвищення ефективності.

Арбітражі щодо періоду виконання відіграють важливу роль у забезпеченні належного виконання рішень СОТ, визначаючи реалістичні строки їх імплементації.

Аналіз кількості таких арбітражів дозволяє зрозуміти, наскільки часто учасники суперечок звертаються до цього механізму (рис.5).

Рис. 5. Кількість арбітражів щодо періоду виконання за 1995-2024 рр., од
 Fig. 5. Number of arbitrations in relation to the performance period in 1995-2024, units
 Джерело: сформовано авторами на основі [14]

Кількість арбітражних рішень щодо періоду виконання демонструє значні коливання та загальну тенденцію до зниження у другій половині аналізованого періоду. У перші роки функціонування СОТ кількість виконаних арбітражних рішень залишалася на нульовому рівні, що пов'язано з адаптацією механізму та необхідністю накопичення відповідних процедурних практик. У 1998 році відбулося зростання до 3 рішень, що свідчить про поступове впровадження механізму виконання рішень СОТ. Протягом 2000-х років кількість арбітражів залишалася відносно стабільною, хоча у деякі роки (2006, 2007, 2009) спостерігалися зниження до 1-2 рішень. Це свідчить про складнощі у виконанні рішень СОТ, зокрема через політичний тиск та економічні розбіжності між сторонами спору. У період 2010-2014 років кількість виконаних рішень суттєво знизилася, а в деякі роки їх не було взагалі, що є наслідком загального зниження ефективності механізму примусового виконання рішень. Після 2015 року арбітражні рішення виконувалися лише епізодично, а починаючи з 2019 року їх фактично не було, що пов'язано з кризою Апеляційного органу СОТ. Важливим фактором впливу є небажання окремих держав дотримуватися рішень СОТ або знаходити альтернативні способи розв'язання торговельних конфліктів. Зниження кількості виконаних арбітражних рішень може також пояснюватися зменшенням кількості нових справ, які доходять до стадії ухвалення рішень. Крім того, пандемія COVID-19 та її наслідки для глобальної економіки вплинули на зниження активності у сфері врегулювання торговельних суперечок. Загалом, аналіз тенденцій виконання арбітражних рішень свідчить про необхідність реформування механізму СОТ для підвищення його дієвості та забезпечення дотримання прийнятих рішень.

Аналіз торговельних суперечок за останні роки дає змогу оцінити поточні виклики, з якими стикаються члени СОТ. Ці дані є важливими для розуміння нових тенденцій у регулюванні торговельних конфліктів та прогнозування можливих змін у механізмах вирішення спорів (табл.1).

Таблиця 1

Торговельні суперечки за 2023-2025 рр.

Table 1

Trade disputes in 2023-2025

Дата запиту на консультацію	Позивач	Назва
24.01.2023	Індонезія	ЄС - CVD/AD на нержавіючій сталі (Індонезія)
17.05.2023	Аргентина	США - Вимірювання вмісту аміаку на OCTG (Аргентина)
11.08.2023	Індонезія	ЄС - CVD на біодизельному паливі (Індонезія)
18.09.2023	Україна	Словацька Республіка - сільськогосподарська продукція (Україна)
18.09.2023	Україна	Угорщина - сільськогосподарська продукція (Україна)
18.09.2023	Україна	Польща - сільськогосподарська продукція (Україна)
07.02.2024	Індонезія	ЄС - АД на жирні кислоти (Індонезія)
26.03.2024	Китай	США - IRA (Китай)
15.04.2024	Південна Африка	ЄС - Цитрусові II (Південна Африка)
26.07.2024	Європейський Союз	Китайський Тайбей - Офшорні вітрові установки (ЄС)
09.08.2024	Китай	Європейський Союз - Тимчасові компенсаційні мита на нові акумуляторні електромобілі з Китаю
06.09.2024	Китай	Канада - Заходи щодо певних товарів (Китай)
23.09.2024	Європейський Союз	Китай - Розслідування щодо CVD молочних продуктів (ЄС)
08.10.2024	Китай	Туреччина - Заходи щодо електромобілів та інших видів транспортних засобів з Китаю
04.11.2024	Китай	ЄС - Остаточні CVD щодо електромобілів
25.11.2024	Європейський Союз	Китай - Попередні адвалерні мита на бренді (ЄС)
20.01.2025	Європейський Союз	Китай - Спеціальні мита (ЄС)
04.02.2025	Китай	США - Додаткові тарифні заходи (Китай)
04.03.2025	Канада	США - Додаткові мита (Канада)
12.03.2025	Канада	США - Вироби зі сталі та алюмінію (Канада)
20.03.2025	Канада	Китай - Сільськогосподарська та рибна продукція (Канада)

Джерело: сформовано авторами на основі [14]

Останні торговельні суперечки, зареєстровані в СОТ у 2023-2025 роках, демонструють загострення глобальних торговельних конфліктів та активізацію застосування захисних заходів. У цей період суттєво зросла кількість скарг, пов'язаних із введенням антидемпінгових (AD) та компенсаційних (CVD) мит, що свідчить про зростаючу роль торговельного протекціонізму. Значну частину справ ініціювали Китай, Європейський Союз та США, що відображає триваючі торговельні суперечки між цими економічними гігантами. Відчутна також активність України у 2023 році, яка подала три скарги проти Польщі, Угорщини та Словаччини щодо обмежень на імпорт української сільськогосподарської продукції. Це свідчить про важливість питань аграрного експорту для економіки України, особливо у контексті війни та перебудови логістичних ланцюгів.

Особливої уваги заслуговує конфлікт між Китаєм та ЄС, який загострився через введення компенсаційних мит на електромобілі, що є наслідком стратегічних економічних рішень ЄС щодо захисту власного автомобілебудування. Натомість Китай відповів розслідуванням щодо компенсаційних мит на молочні продукти та обмежувальними заходами щодо європейського бренді, що свідчить про політику взаємних санкцій. США також опинилися в центрі багатьох суперечок, зокрема через заходи, пов'язані із Законом про зниження інфляції (IRA), які Китай вважає дискримінаційними. Додаткові тарифні

заходи між США, Китаєм та Канадою вказують на триваючу торговельну напруженість та використання тарифів як інструменту економічного тиску.

Окремим аспектом є збільшення кількості суперечок у сфері екологічно орієнтованої економіки, зокрема щодо вітрових установок та біопалива. Це свідчить про зростаюче значення кліматичних і екологічних стандартів у міжнародній торгівлі та можливість їх використання як прихованого бар'єру для імпорту. Також привертає увагу поява нових акторів у торговельних спорах, зокрема Південної Африки. Водночас зменшення кількості суперечок, пов'язаних із сировинними товарами, свідчить про переформатування глобальних ринків та зміну пріоритетів у міжнародній торгівлі.

Аналіз тенденцій останніх років вказує на зростаючу кількість двосторонніх торговельних конфліктів, які впливають на загальну стабільність світової економіки. Відсутність ефективного функціонування Апеляційного органу СОТ може ускладнювати розв'язання спорів та стимулювати застосування односторонніх заходів. У такій ситуації зростає потреба в реформуванні механізмів врегулювання торговельних конфліктів та адаптації СОТ до нових глобальних викликів.

Висновки. Аналіз сучасної практики врегулювання торговельних суперечок у СОТ свідчить про посилення неопротекціоністських заходів та зростання кількості двосторонніх конфліктів. Відзначається зменшення ефективності механізму врегулювання суперечок, особливо через кризу Апеляційного органу, що стримує виконання рішень. Зниження кількості арбітражних рішень щодо виконання рішень СОТ вказує на труднощі з їхньою імплементацією, що підриває довіру до механізму. Збільшення спорів у стратегічних секторах, таких як електромобілі, екологічні технології та аграрний експорт, демонструє зміну фокусу глобальної торговельної політики. Посилення ролі Китаю, ЄС та США у торговельних суперечках свідчить про загострення конкуренції між найбільшими економіками світу. Зростаюча кількість спорів між країнами з різним економічним потенціалом та асиметрією в розвитку відображає потребу в більш збалансованих підходах до регулювання міжнародної торгівлі.

Подальший розвиток системи врегулювання суперечок у СОТ потребує реформування для підвищення її ефективності та оперативності. Пандемія, глобальні економічні кризи та нові технологічні виклики вимагають адаптації механізму до сучасних реалій. Успішність майбутніх реформ визначатиме здатність СОТ підтримувати справедливий і стабільний міжнародний торговельний порядок.

Теоретична значимість дослідження полягає в узагальненні актуальних тенденцій у врегулюванні торговельних суперечок у СОТ та оцінці впливу глобальних процесів на цей механізм. Результати дослідження сприяють поглибленому розумінню еволюції міжнародної торговельної політики. Визначені закономірності можуть бути використані для подальшого розвитку теорії міжнародної торгівлі в умовах посилення асиметрії розвитку між державами-членами глобальної торговельної системи.

Практична цінність зумовлена можливістю використання отриманих результатів для вдосконалення механізмів захисту торговельних інтересів держав. Виявлення основних тенденцій може допомогти урядам та бізнесу адаптувати свої стратегії до змін у міжнародній торговельній системі.

Перспективи подальших досліджень можна вбачати в аналізі ефективності альтернативних методів врегулювання торговельних спорів поза рамками СОТ. Дослідження ролі асиметричних регіональних торговельних угод та їхнього впливу на систему СОТ є актуальним у контексті зростаючої фрагментації світової торгівлі. Окрему

увагу варто приділити цифровій торгівлі та новим викликам, які вона створює для механізму вирішення спорів.

1. Chad P. Bown. Trump's trade war timeline 2.0: An up-to-date guide. Peterson Institute for International Economics. URL: <https://www.piie.com/blogs/realtime-economics/2025/trumps-trade-war-timeline-20-date-guide> (дата звернення: 12.04.2025).
2. Гужва І. Механізм вирішення торговельних суперечок в СОТ: теоретичні аспекти і сучасна практика в Україні та світі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. № 13. С. 8-13.
3. Калюжна Н., Лежєп'юкова В. Механізм урегулювання суперечок СОТ. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2019. № 4. С. 5-16.
4. Мазаракі Н., Гончарова Ю. Діяльність Органу вирішення спорів СОТ: подолання невідповідностей. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2020. № 1. С. 5-13.
5. Сафарлі К. Про деякі аспекти юриспруденції СОТ та механізму врегулювання суперечок. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2024. № 83(3). С. 439-445.
6. Сідляр В. Роль Світової організації торгівлі в протидії зростанню протекціонізму під час пандемії COVID-19. *Світ фінансів*. 2021. № 1. С. 64-76.
7. Тищенко Ю. Угоди Світової організації торгівлі: способи тлумачення. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2021. № 4. С. 17-25.
8. Kalyuzhna N., Kudyrko L. Effectiveness of trade and economic integration of asymmetric countries: Assessment methods and tools, *Journal of Economy and Technology*. 2023.Vol. 1. P. 119-126, <https://doi.org/10.1016/j.ject.2023.11.003>
9. Wang H. New Trends in the Great Power Game in Central and Eastern Europe: Challenges and Opportunities for China-CEEC Cooperation. *Global Review*. 2022. №14 (02). P. 78-98. <https://doi.org/10.13851/j.cnki.gjzw.202202005>.
10. Tung N. From former foes to friends: strategic adjustment in America's security policy toward Vietnam and the influence of the China factor. *The Pacific Review*. 2022. <https://doi.org/10.1080/09512748.2022.2142273>
11. Zuokui L. The role of Central and Eastern Europe in the building of silk road economic belt. *Medjunarodni problemi*. 2015. №67. P. 184-195. <https://doi.org/10.2298/MEDJP1503184Z>
12. Cooper A. & Schulz C.-A. How secondary states can take advantage of networks in world politics: the case of bridges and hubs. *Globalizations*. 2023. P. 1-19. <https://doi.org/10.1080/14747731.2023.2190701>
13. Яценко О., Ускова Д. Досвід України у розв'язанні міжнародних торговельно-економічних суперечок в рамках СОТ. *Вісник ХНАУ*. 2019. № 3. С. 193-206.
14. Dispute settlement activity. WTO. URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_e/disputats_e.htm (дата звернення: 12.04.2025).

References

1. Chad, P. Bown. "Trump's trade war timeline 2.0: An up-to-date guide". *Peterson Institute for International Economics*, www.piie.com/blogs/realtime-economics/2025/trumps-trade-war-timeline-20-date-guide Accessed 12 Apr.. 2025
2. Huzhva, I. "The mechanism for resolving trade disputes in the WTO: theoretical aspects and modern practice in Ukraine and the world." *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*, 2015, no 13, p. 8-13.
3. Kaluzhna, N., and V.Lezhepiokova. "The WTO dispute settlement mechanism." *Foreign Trade: Economics, Finance, Law*, 2019, no 4, p. 5-16.
4. Mazarak, N., and Yu. Honcharova. "The activities of the WTO Dispute Settlement Body: overcoming inconsistencies." *Foreign Trade: Economics, Finance, Law*, 2020, no 1, p. 5-13.
5. Safarli, K. Yu. "On some aspects of WTO jurisprudence and the dispute settlement mechanism." *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, 2024, no 83(3), p. 439-445.
6. Sidliar, V. "The role of the World Trade Organization in counteracting the rise of protectionism during the COVID-19 pandemic." *World of Finance*, 2021, no 1, p. 64-76.
7. Tishchenko, Yu. "WTO agreements: methods of interpretation." *Foreign Trade: Economics, Finance, Law*, 2021, no 4, p. 17-25.
8. Kalyuzhna, N., and L. Kudyrko. "Effectiveness of trade and economic integration of asymmetric countries: Assessment methods and tools". *Journal of Economy and Technology*, 2023, no 1, p. 119-126, <https://doi.org/10.1016/j.ject.2023.11.003>

9. Wang, H. "New Trends in the Great Power Game in Central and Eastern Europe: Challenges and Opportunities for China-CEEC Cooperation." *Global Review*, 2022, no 14 (02), p. 78–98, <https://doi.org/10.13851/j.cnki.gjzw.202202005>.
10. Tung, N. "From former foes to friends: strategic adjustment in America's security policy toward Vietnam and the influence of the China factor". *The Pacific Review*, 2022, <https://doi.org/10.1080/09512748.2022.2142273>
11. Zuokui, L. "The role of Central and Eastern Europe in the building of silk road economic belt". *Medjunarodni problemi*, 2015, no 67, p. 184-195, <https://doi.org/10.2298/MEDJP1503184Z>
12. Cooper, A. & Schulz, C.-A. "How secondary states can take advantage of networks in world politics: the case of bridges and hubs". *Globalizations*, 2023, p. 1-19, <https://doi.org/10.1080/14747731.2023.2190701>
13. Yatsenko, O. M., and D. S.Uskova. "Ukraine's experience in resolving international trade and economic disputes within the WTO". *Bulletin of KhNAU*, 2019, no 3, p. 193-206.
14. Dispute settlement activity. WTO, www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_e/disputstats_e.htm. Accessed 12 Apr. 2025.

Дата подання: 16.04.2025